

Freg J Stokes: Australien, en kontrarevolutionär koloni

[Ur [Jacobin](#), 9 februari 2020. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Med Storbritanniens kolonisering av Australien inledde Europas långa historia av fångtransporter till utlandet ett av sina mest bisarra kapitel.

Den 24 november 1792, mitt under den franska revolutionen, gick ridån upp för en ny pjäs i Paris. En brokig samling franska prinsar, baroner och bankirer snubblade fram på scenen, landsflyktingar i ”ett okultiverat land” i det fjärran syd. Dessa lämningar av den franska överklassen hade eskorterats av revolutionära ”franska frivilliga” från ”ett skepp som låg för ankar”. De lokala infödda invånarna, under ledning av en ”hövding Oziambo”, anslöt sig till de frivilliga under resandet av ett kors för att fira tilldragelsen.

Pjäsen, *Les Emigres aux Terres Australes*, (Emigranterna till de sydliga länderna), var den första pjäs som hade förlagts till det koloniala Australien. Underrubriken var *Le Dernier Chapitre d'une Grande Révolution, Comedie* (Slutkapitlet i en stor revolution, en komedi). Pjäsförfattare var en viss medborgare Gamas, som hade föreställt sig invasionen av Australien och vänt upp och ner på den. Istället för att engelsmännen skickade sina kriminella lägre klasser till andra sidan jordklotet, hade fransmännen skickat sina aristokrater – ett retfullt alternativ till giljotinen.

Om Gamas' satiriska framställning var revolutionär, så var Storbritanniens kolonisering av den

australiensiska kontinenten underförstått kontrarevolutionär. Eric Hobsbawm beskriver denna tidsperiod som revolutionens första globala tidsålder: i Frankrike skulle Ludvig XIV strax halshuggas, i Västindien hade de svarta jakobinerna på Saint-Domingue revolterat, och från Connecticut till Cusco utmanade folken i Amerika monarkernas gudomliga rätt att härska.

Storbritannien kanske hade förlorat sina kolonier i Nordamerika, men samlade snabbt ihop territorier i Indien, och hade inte för avsikt att låta sina egna lägre klasser sabotera planerna på globalt herravälde. Medan sansculotterna gjorde uppror i Paris landsförvisades många av Storbritanniens hemlösa, småkriminella och politiska oliktankande till andra sidan jordklotet, och sattes i tjänst hos nybyggarkolonialister och kapitalet, som beslagtog aboriginernas mark och resurser i Australien.

När Englands kriminologiska experiment i södra Stilla havet formellt avslutades 1868 hade det hjälpt till att stävja en politisk revolution på hemmaplan, samtidigt som det försvarade de besuttnas intressen bakom den industriella revolutionen. Det är omöjligt att exakt beräkna vilka effekter fångkolonierna i Australien hade för att avstyra det politiska missnöjet (som den engelska chartiströrelsen) och olika egendomsbrott (som maskinupproren, ”Swing-upproren”), men avsikten bakom inrättandet av dem är uppenbar. Virginia och grannkolonierna upprättades först för att få en del av plundringen av Amerika, och utflödet av dömda till dessa bosättningar var en lämplig biprodukt.

I Australien inledde tvärtom den långa historien av europeiska fångtransporter till utlandet ett av sina mest bisarra kapitel, när en hel kontinent omvandlades till ett fängelse i det fria för Englands kriminaliserade lägre klasser. Den efterföljande expansionen av nybyggarkolonialismen i Australien lade ytterligare en sofistikerad dimension till denna kontrarevolutionära strategi. Den brittiska härskande klassen vidmakthöll sitt herravälde hemma medan vita nybyggare i Australien genomdrev progressiva arbetsreformer samtidigt som de tog över aboriginernas mark.

Planer på en ny koloni

Planerna på en brittisk kolonisering av Australien framkastades första gången som en reaktion på den amerikanska revolutionen. Joseph Banks, botanikern som följde med James Cooks expedition till Australiens östkust 1770, var den förste som förespråkade en brittisk invasion av kontinenten, men de ursprungliga utkasterna till den nya kolonin skisserades av James Matra, en New York-född sjöman och diplomat. Matra hade också seglat med Cook och Banks på deras expedition, och hade senare flytt till USA efter självständigheten. Som han beskrev det, skulle en ny koloni i Australien ”erbjudas en fristad åt de olyckliga amerikanska lojalister som Storbritannien av heder och tacksamhet är skyldiga att skydda och stöda”.

Ödmjukt föreslog Matra att han själv skulle kunna bli guvernör över en utpost i Botany Bay. Till skillnad från de senare australiensiska restriktioner på invandring som genomdrevs på 1800- och 1900-talen, tänkte sig Matra också att ”vi kan hämta många användbara invånare [till kolonin] från Kina”.

Matra lade öppet fram de fördelar som en möjlig koloni skulle ha för Englands handel och för stabiliteten hos England politiska system:

En grupp emigranter ... kan i kommersiellt avseende vara sitt ursprungssamhälle till stor och

varaktig nytta i en fjärran del världen, medan de, om de fortsätter hemma, troligen kommer att få uppleva sin egen undergång och vara mycket fördomsfulla mot samhället.

”Samhället” ska läsas som den engelska härskande klassens intressen. Medan Matra var ivrig att förhindra fler politiska revolutioner, hade han inga skrupler att förespråka en ekonomisk revolution:

Med god skötsel och några få nybyggare [kan Australiens klimat och jord] på 20-30 år orsaka en revolution inom hela den europeiska handeln, och säkra England ett monopol över en del av den.

Den brittiske inrikesministern lord Sydney gick med på att genomföra planen, på villkor att Matra omformade kolonin till en straffkoloni. Lord Sydneys tanke var långtifrån ny. Fångtransporter och europeisk kolonisering hade gått hand i hand sedan början av 1500-talet, då portugisiska förbrytare släpptes av på den brasilianska kusten för att fungera som sändebud till lokala infödda grupper. De första européer som veterligen fortlevde sina liv i Australien var holländare och inte engelska fångar. Soldaten Wouter Loos och skeppsgossen Jan Pelgrom De Bye övergavs på Australiens västkust 1629 som straff för att ha deltagit i myteriet på *Batavia*.

Den brittiska regeringen hade också tidigare sysslat med fångtransporter, och exporterade mer än 50.000 fångar till sina nordamerikanske kolonier före självständigheten. Men ingen amerikansk bosättning hade uteslutande inrättats som ett område för att göra sig kvitt fångar. Virginia, som fick det största antalet fångar, fungerade främst som kommersiell plantagekoloni. Georgias grundare, James Ogelthorpe, planerade ursprungligen att befolka kolonin med intagna på fängelser för skuldsatta, men det projektet förverkligades aldrig. Efter det amerikanska revolutionära kriget letade den brittiska regeringen efter en ny plats att göra sig av med sina besvärliga lägre klasser, och pekade ut Australien som den perfekta platsen.

Australiensiska bosättningar mitt under ett globalt uppror

Som Claire Anderson och Hamish Maxwell-Stewart har konstaterat, var Australiens stora säljargument som fångkoloni avståndet från andra nätverk med ofri arbetskraft i det brittiska imperiet. Fångkolonier för indiska fångar upprättades 1789 på Andamanerna. Men fångar från Storbritannien och Irland skulle skickas till Australien. Även om inte alla fångar som kom till Australien var vita, så var den överväldigande majoriteten det, och denna segregation inom fångvården gjorde det möjligt för det brittiska imperiet att ha rasrelaterade arbetarhierarkier i sina kolonier i Atlanten och Sydasiens.

Den första australiensiska fångkolonin i Botany Bay upprättades under ett enastående revolutionärt uppsving över hela Europa och Amerika. Den amerikanska revolutionen var den första framgångsrika yttringen av detta fenomen, men långtifrån den mest radikala. USA:s grundningsfäder kom från de besuttna klasserna och vidmakthöll slaveriet som institution. I skarp kontrast till detta drog Toussaint L'Ouverture och hans allierade bland slavarna på Saint-Domingue ut *Deklarationen om människans och medborgarens rättigheter* till sin logiska slutsats, och störtade sina franska förtryckare. Revolutionen i Saint-Domingue blev det enda slavupproret i historien som upprättade en ny nationalstat, Haiti, 1804.

Samtidigt med det amerikanska självständighetskriget slogs ett massivt uppror bland ursprungsfolk i Anderna, som till en början leddes av inkaättlingen Túpac Amaru, ner av spanjorerna, till priset av

uppemot 100.000 döda. Även sedan kontrarevolutionen hade segrat i Europa efter Napoleons slutliga nederlag 1815, nationaliserade presidenten i den nyligen självständiga republiken Paraguay, Gaspar Rodriguez de Francia, kungliga egendomar och kyrkans mark och överlämnade dem till landets Guaraní-talande bönder. President Francia, som den paraguayanske författaren Guillermo Sequera beskrev som ”Robespierre i en poncho”, gick så långt som att förbjuda giftermål mellan medlemmar av den vita spanska eliten för att bryta deras grepp om den spirande nationella ekonomin.

Revolutionära idéer hittade också till Storbritannien och Irland, men många av de som förespråkade dem identifierades snabbt och arresterades, och transporter till Australien användes som ett viktigt straff. På 1790-talet talade engelska och skotska radikaler för allmän rösträtt, årliga parlament, progressiv beskattning, kvinnans rättigheter och en allmän basinkomst som skulle finansieras med arvsskatt (som författaren och propagandisten Thomas Paine beskrev som ”jordränta”).

Toryregeringen såg dessa krav som en lokal yttring av den franska jakobinismen, och hävdade att de protesterande grupperna förespråkade:

Störtande av hela den brittiska konstitutionen, allmän konfiskering av egendom, och att det ska resas en demokratisk republik på ruinerna av all religion och hela det politiska och medborgerliga samhället, formad efter modell från Frankrike.

Regeringen svarade snabbt, och skotska reformister som Thomas Muir skickades iväg 1793. När ett uppror som stöddes av Frankrike besegrades på Irland 1798, skickades många av de irländska republikanska rebellerna också till Australien. Majoriteten av de 162.000 fångar som mellan 1789 och 1868 transporterades till Australien var småbrottslingar som hade arresterats för egendomsbrott utan våld. Antalet politiska fångar rör sig omkring 3.600. Även om det är en liten andel så var förflyttningen av politiska oliktankande tänkt som ett avskräckande exempel för andra som kunde vara frestade att ta upp sådana idéer. Förflyttningen av ett stort antal småbrottslingar hade i sin tur ett mindre uppenbart kontrarevolutionärt syfte, nämligen att hindra denna bångstyryga överskottsbefolkning från att gå med i framtida uppror.

Den brittiska härskande klassen höll med James Matra om att man skulle undvika en politisk revolution, medan en ekonomisk revolution skulle uppmuntras till varje pris. Rädslan för att den haitiska revolutionen skulle kunna uppmuntra liknande slavrevolter i de engelska kolonierna i Västindien bidrog till att den brittiska rörelsen för att avskaffa slaveriet ökade i styrka, och att imperiets plantageägare förde över sina profiter till den gryende industriella revolutionen. Textilindustrin i Manchester exploderade när slavhandlarna plöjde ner kapital för att utveckla ångmaskinsteknologi, bomullsspinnerier och järnvägar. De därav följande profiterna befäste Storbritanniens ställning som 1800-talets stora industriella kapitalismakt.

Det enda problemet var att den arbetskraft som behövdes till industrierna och fabrikerna vägrade att åta sig jobbet. Som både E P Thompson och Andreas Malm har visat, var motståndet mot industrialiseringen så stort att förslavade föräldralösa barn användes som arbetare i fabrikerna när det inte gick att hitta lönearbetare. Vågor av industriell oro följde. Textilhantverkare som kallades ”ludditer” [maskinstormare] slog sönder mekaniska vävstolar och lantbruksarbetare – ”Swing-upprorsmakare” – plockade isär tröskverk som hade ersatt deras kroppsarbete. Regeringen tillät inte denna opposition mot sin ekonomiska revolution och vidtog definitiva åtgärder, och de ludditer och Swing-upprorsmakare som inte skickades till galgen transporterades till Australien.

På 1840-talet följdes de av chartisterna, en proletär reformrörelse som bidrog till att arbetarna i det koloniala Australien tidigt erövrade rättigheter för arbetare. Michael Quinlan har dokumenterat strejker och förstadier till fackföreningar bland fångar och nybyggare under första halvan av 1800-talet, vilket lade grunden till en sorts "radikal demokrati" som genomdrev centrala chartistiska krav. Slutna omröstningar, allmän rösträtt och 8-timmarsdag infördes i Australien långt innan dessa reformer genomfördes i England. Även om dessa landvinningar var betydande, så fick inte ursprungsbefolkningen tillgång till de fördelar som vita ex-fångar och arbetande nybyggare uppnådde.

Från kustfängelser till invasion av inlandet

Som ett återupplivande av Matras ursprungliga förslag, förvandlades Australien i början av 1800-talet från en rad fängelsekolonier på kusten till en fullfjädrad nybyggarkoloni. Detta inleddes med försöken att utrota aboriginerna och lägga beslag på deras mark. Lorenzo Veracini hävdar att fördrivningen av Australiens ursprungsbefolkning var fullt förenlig med en strävan efter jämlikhet bland vita nybyggare. Den brittiska metropolen tillät progressiva reformer som fackliga rättigheter och kvinnlig rösträtt i Australien, så länge de genomfördes på bekostnad av Australiens aboriginer istället för på den brittiska härskande klassens bekostnad.

Enligt Patrick Wolfe var utvecklingen av en viktig exportvara, merinoull, den avgörande gnistan till Australiens nybyggarkolonisering. Den australiensiska ullindustrin var ända från början knuten till andra delar av den brittiska imperialistiska ekonomin. Efter avskaffandet av slaveriet 1834 fick de brittiska slavägarna (och inte slavarerna själva) kompensation för sina "förluster", och många flyttade dessa pengar till Australien och grundade banker och lantbruk. En tidsperiod av förtryck och stöld i Västindien gav nu upphov till en annan liknande tidsperiod på andra sidan jordklotet. Australiensiska fårfarmare skulle snart tillhandahålla mängder av billig ull och stärka den brittiska textilindustrin och den industriella revolutionen ännu mer.

I *Les Emigres aux Terres Australes*, jämför de franska aristokraterna på scenen hånfullt de "vilda" invånarna på öarna i söder med "simpла arbetare". Den brittiska härskande klassen var föraktfull både mot de fångar som skickades till Australien och de aboriginer som de skulle fördriva. Tyvärr omvandlades erfarenheter av förtryck sällan till solidaritet mellan de vita fångarna och aboriginernas motståndskämpar. Många av de politiska oliktankande som skickades till Australien blev så småningom markägare, inklusive de "skotska martyrer" som transporterades med Thomas Muir 1793.

Fyra decennier senare deltog flera av Swing-upprosmakarna i den första koloniseringen av Melbourne. Efter att ha blivit fria beslutade de att stjäla aboriginernas mark istället för att slå sönder engelska jordbruksmaskiner. Dessa före detta fångars materiella intressen sammanföll nu med det brittiska nybyggarkoloniala projektet.

Många infödda frihetskämpar sattes också i fängelse i australiensiska fångkolonier. Britterna använde de australiensiska kolonierna som en slutdestination för att utplåna det antikoloniala motståndet i deras andra imperialistiska gränstrakter i Sydafrika och Aotearoa/Nya Zeeland. Kristin Harmyns undersökning visar att maoriska motståndsledare skickades till Van Diemens Land under briterernas första invasion av Aotearoa. I Sydafrika sattes David Stuurman, en av Khoifolkets ledare,

i fängelse för att ha lett en revolt bland flera infödda folk i Kapprovinsen i Sydafrika. Stuurman rymde två gånger från Robben Island, ett fängelse utanför Kapstadens kust, där Nelson Mandela skulle sitta fängslad 150 år senare. 1822 transporterades Stuurman till Sydney, där han dog 8 år senare. 2017 genomförde den sydafrikanska regeringen en andlig begravning för Stuurman. Hans kropp kunde inte hämtas till begravningen, eftersom den tros vara begravd under Sydney Harbour Bridge.

När Australiens nybyggarkolonialism satte fart i mitten av 1800-talet, utsattes aboriginernas motståndsledare för ett ökande förtryck och fängslanden. Staden Melbourne hade en viktig strategisk ställning mellan guldfälten i centrala Victoria och de rika lantbruksområdena i de västliga distrikten. Detta område, som före invasionen hette Narm, blev nu en vändpunkt i denna nya våldsvåg. De första personer som hängdes i Melbourne var Tunnerminnerwait och Maulboyheenner, medlemmar i en tasmansk aborigingrupp som hade tagit sig till fastlandet och genomfört en rad gerillaräder i gränstrakterna till de nya bosättningarna. Tullamareena, från Wurundjeristammen, var den första person som rymde från fängelset i Melbourne, och han brände 1838 ner fängelset under sin flykt. Det är märkligt passande att Melbournes flygplats Tullamarine bär samma namn som stadens första stora utbrytarkung.

Nykoloniala fängelseöar

Även sedan transportererna av brittiska och irländska fångar till Australien officiellt hade upphört 1868, omvandlades ännu fler öar utanför Australiens kust till fängelser för aboriginer. Omkring 4.000 aboriginska män och pojkar från västra Australiens fastland spärrades mellan 1838 och 1904 in på Rottnest Island. Utanför Queenslands kust inrättades 1918 ett interneringsläger på Palm Island för ursprungsinvånare från hela staten. Idag utgör aboriginer 3% av Australiens totala befolkning men mer än 28% av intagna på fängelser.

Medborgare Gamas' ironiska förslag om en straffkoloni för franska aristokrater på andra sidan jordklotet lämnade aldrig teaterscenen för verkligheten. Istället inspirerades Frankrike av Storbritanniens lösning på hotet om en revolution, och inrättade sin egen straffkoloni för politiska oliktkänkande i Nya Kaledonien, nordost om Queensland. Efter krossandet av Pariskommunen 1871 skickades tusentals kommunarder till det tropiska fängelset. 1868 hade de infödda kanakerna rest sig mot det franska styret. Av kommunarderna var det bara den anarkistiska feministiska kommunarden Louise Michel som tog ställning för kanakerna. Precis som i Australien tog den överväldigande majoriteten av de tidigare franska radikalerna ställning för en regering som nyligen hade massakrerat dem, istället för den revolterande ursprungsbefolkningen.

De australiensiska fångkolonierna hade upprättats som ett svar på den amerikanska revolutionen och invigdes samtidigt med den franska revolutionen, när den brittiska härskande klassen fruktade för sin egen överlevnad, och var tillsammans med den senare nybyggarkoloniseringen en samling verktyg i Storbritanniens kontrarevolutionära arsenal. Koloniseringen av Australien har aldrig upphört och det har inte heller det antikomoniala motståndet. På Palm Island pågår kampen för rättvisa mot polisvåldet. Samtidigt med årets Australiendagar [också kallade Invasion Day – öa] har Warriors of Aboriginal Resistance och allierade organisationer startat en webbplats, "Pay the Rent [Betala hyran]", för att samla in pengar till olika kampanjer, inklusive kampen för att få slut på att aboriginer dör i häkten.

För över två sekel sedan tänkte sig *Les Emigres aux Terres Australes* ett satiriskt alternativ till den brittiska invasionen av Australien. Men en förflyttning av franska aristokrater skulle precis som de brittiska fångarna också ha fungerat som en sorts kolonisering, ett överförande av våld mellan klasserna till invånarna på en annan kontinent. Det hade varit mer rättvist om fransmännen istället hade transporterat sin revolution, tillsammans med en giljotin eller två, till England.